

MARIA DĘBOWSKA* – LUBLIN
RYSZARD SKRZYNIARZ** – KIELCE

MATERIAŁY DO DZIEJÓW BOŻOGROBCÓW W ARCHIWUM PARAFIALNYM W MIECHOWIE

A. Rys historyczny zakonu bożogrobców

Zakon Kanoników Regularnych, Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego powstał podczas pierwszej wyprawy krzyżowej po zdobyciu Jerozolimy 15 lipca 1099 roku. Utworzona w dniach 24 i 25 lipca tego roku kapituła kanoników świeckich przyjęła w 1114 roku regułę św. Augustyna i została bezpośrednio podporządkowana patriarsze jerozolimskiemu Arnulfowi z Rohes. Zapewne Godfryd z Bouillon lub jego następca Baldwin I, powołali do życia spośród uczestników wyprawy krzyżowej wspólnotę złożoną z dwóch kategorii członków, tj. rycerzy i duchownych. Zadaniem rycerzy była obrona miejsc świętych i przybywających tam pielgrzymów, natomiast duchowni mieli zająć się działalnością duszpasterską i charytatywną. Grupa rycerzy po upadku Akki straciła rację bytu; dopiero w 1304 roku została wznowiona jako bractwo. Natomiast duchowni zwani Ordo Canonici Regulares Custodes Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani w krótkim czasie zyskiwali na popularności z tytułu duszpasterskiej posługi przy Grobie Chrystusa. Zakon Kanoników Regularnych Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego został zatwierdzony w 1122 roku przez papieża Kaliksta II, ponownie w 1128 roku przez papieża Honoriusza II i przez papieża Celestyna II bullą *Si mansuetudo* z 10 stycznia 1144 roku¹, zaś papież Aleksander III bullą z 10 lutego 1161 roku zrównał kanoników Grobu Bożego we wszystkich przywilejach z joannitami². Dzięki wysokiej pozycji Kościoła kanonicy uzyskali wsparcie wierzących i w krótkim cza-

* Maria Dębowska – dr historii Kościoła, adiunkt w Instytucie Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL

** Ryszard Skrzyaniarz – dr historii Kościoła, adiunkt w Instytucie Historii Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach

¹ S. Nakielski, *Miechovia sive promptuarium antiquitatem Monasterii Miechoviensis*, Kraków 1634-1646, s. 2-3, podaje mylnie 1443 roku.

² Nakielski, *Miechovia*, s. 54.

sie mogli otwierać swoje filie w różnych częściach świata. Po zdobyciu Jerozolimy przez Saracenów w 1187 roku, siedzibą zakonu stała się Akka, a po jej opuszczeniu przez krzyżowców w 1291 roku, przeor generalny i Kapituła przenieśli się do klasztoru św. Łukasza w Perugii³.

Pierwszy klasztor bożogrobców na ziemiach polskich został ufundowany w Miechowie w 1163 roku przez Jakśę z Miechowa. Konwent miechowski w krótkim czasie otrzymał dużo nadań i przywilejów, a z dyplomu Aymara Monachusa wystawionego w 1198 roku dowiadujemy się, iż obok nowo wybudowanego kościoła miechowskiego, zakon bożogrobców posiadał kościoły w Chełmie nad Rabą, Skaryszewie oraz Gnieźnie. Z biegiem czasu zasięg terytorialny działalności duszpasterskiej i charytatywnej bożogrobców rozszerzał się. Istniejące już oraz nowo fundowane kościoły i szpitale oddawano w posiadanie klasztorowi miechowskiemu z wieczystym prawem patronatu. Od XIII do połowy XV w. bożogrobcy objęli następujące placówki duszpasterskie: Chmielowo zostało zamienione na Lendak (kościół – 1223, zamiana w 1313), Uniejów (kościół – 1229), Nysa (szpital – 1239), Gniezno (szpital z kościołem – 1243), Łącko (kościół – 1251-1303), Pызdry (szpital – 1290), Racibórz (szpital – 1295), Chorzów (kościół – przed 1299), Grodzisko (kościół – w XIII w.), Dzierżoniów (szpital – 1302-1310), Hanuszowce i Łapsze Niżne (kościół – po 1313), Ząbkowice Śląskie (szpital – 1319-1320), Wyszogród i Rębowo (kościół – 1320), Rypin (szpital – 1323), Górzno (kościół – 1325), Koło (szpital – 1325 – prowadzili do połowy XVI w.), Sumin (kościół – 1325), Bytom (szpital – 1327-1338), Sepólno (kościół – 1360), Kieżmark (kościół – 1368-1423), Kraków (kościół i szpital – 1375), Przeworsk (kościół i szpital – 1394), Wrocierz (kościół – 1394), Leżajsk (kościół – po 1400), Żarnowiec (szpital – 1403), Chodów (kościół – 1404), Łęgonice (kościół – 1411), Urzejowice (kościół – 1411), Sieradz (szpital – 1415-1417), Giedlarowa (kościół – 1439), Rudołowice i Tuligłowy (kościół – 1446). W XVI w. zakon objął Gniewczyn (kościół – 1577) i Wrocimowice (kościół – 1597). Natomiast w parafiach w Tarnawie, Drogini i Sławicach⁴, bożogrobcy wspólnie z innymi kolatorami sprawowali prawo patronatu.

Dopiero w 1585 roku, na wniosek prepozyta komendatoryjnego kardynała Andrzeja Batorego, na kapitule generalnej ustanowiono cztery prowincje na zie-

³ K. Elm, „*Umbilicus Mundi*”. *Beiträge zur Geschichte Jerusalems, der Kreuzzüge, des Kapitels vom Hlg. Grab in Jerusalem und der Ritterorden*, Sint-Kruis (Brugge) 1998, passim; M. Visentin, *Ordine equestre del Santo Sepulcro di Gerusalemme*, Verona 1991, passim; Nakielski, *Miechovia*, passim; P. Pękański, *O początku, rozkrzewianiu i upadku Zakonu XX. Kanoników Stróżów św. Grobu Jerozolimskiego*, Kraków 1867, passim; M. Tobiasz, *Bożogrobcy w Miechowie (w 800-lecie sprowadzenia zakonu do Polski)*, „*Nasza Przeszłość*”, 17 (1963) s. 5-60; Z. Pęcowski, *Miechów. Studia z dziejów miasta i ziemi miechowskiej do roku 1914*, Kraków 1967, s. 297-370; J. Duchniewski, Z. Pęcowski, H. Piwoński, *Bożogrobcy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 2, Lublin 1985, kol. 877-882; *Bożogrobcy w Polsce*, Praca zbiorowa, Miechów-Warszawa 1999, passim; R. Skrzyniarz, *Kanonicy Bożego Grobu na ziemiach polskich w latach 1163-1567* (w przygotowaniu).

⁴ Pęcowski, *Miechów*, s. 348-351; R. Skrzyniarz, *Dyplomy pergaminowe zakonu bożogrobców w zbiorach archiwów państwowych w Polsce*, „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” (dalej cyt. ABMK), 65 (1996) s. 413-421.

miach polskich. Potwierdzono ten stan również na kapitule generalnej w 1587 roku. Były to następujące prowincje: małopolska, mazowiecka, ruska i wielkopolska. Na ich czele stali prowincjałowie, którym podlegali zakonnicy z należących doń placówek. Do prowincji małopolskiej należało dwanaście domów: Kraków-Stradom – szpital, Bytom – szpital, Wrocimowice – szpital, Chełm nad Rabą – parafia, Chodów – parafia, Uniejów – parafia, Wrocierz – parafia, Żarnowiec – szpital, Lendak – parafia, Hanuszowce – parafia, Łapsze Niżne – parafia, Żdziar – parafia. W prowincji wielkopolskiej zakon posiadał sześć placówek: Gniezno – szpital, Wągłczew – parafia (został dołączony dopiero po fundacji w 1629 roku), Grodzisko – parafia, Sępólno Krajeńskie – parafia, Pyzdry – szpital, Sieradz – szpital. Do prowincji mazowieckiej należało również sześć placówek: Skaryszew – parafia, Górzno – parafia, Łegonice – parafia, Wyszogród – parafia, Sumin – parafia, Rypin – szpital. Do prowincji ruskiej należało siedem parafii: Przeworsk – parafia, Leżajsk – parafia, Giedlarowa – parafia, Rudołowice – parafia, Tuligłowy – parafia, Urzejowice – parafia, Gniewczyn – parafia. Każda z czterech prowincji była bezpośrednio podległa konwentowi generalnemu w Miechowie⁵.

Tragicznym momentem dla bożogrobców polskich była kasata konwentu miechowskiego w 1819 roku, która pociągnęła za sobą powolne wygasanie zakonu. Bożogrobcy utracili kościoły i zabudowania klasztorne, folwarki z ziemią, lasy, młyny, zabudowania gospodarcze, browary, ruchomości i wszystko co posiadali⁶. Tym samym zostały rozproszone gromadzone przez wieki archiwalia i biblioteki.

B. Archiwum bożogrobców miechowskich

Początków archiwum klasztornego bożogrobców w Miechowie należy doszukiwać się jeszcze w końcu XII wieku⁷. Gromadzono i przechowywano dokumenty, będące uwierzytelnieniem otrzymanych, zakupionych, czy zamienionych dóbr. Z biegiem czasu zaczęto w nim przechowywać akta administracyjno-gospodarcze, wytwarzane w klasztorze. Potrzeba należytej orientacji w archiwum i konieczność szybkiego znalezienia akt niezbędnych przy procesach i w sprawach administracyjnych sprawiły, iż prepozyt Marcin z Pstroszyc zwany Czczik (1371-1382) polecił je uporządkować⁸. Wówczas to sporządzono urzędowe odpisy ważniejszych przywilejów i postarano się o ponowne potwierdzenie przez papieża i króla. Najprawdopodobniej wówczas powstał inwentarz archiwalny, który nie zachował się do naszych czasów.

Dokumenty składano i przechowywano w odpowiednich skrzyniach w skarbcu, który mieścił bibliotekę, archiwum oraz cenniejsze przedmioty wycofane

⁵ H. Gapski, *Miechowici w czasach nowożytnych XVI-XVIII wieku*, w: *Bożogrobcy w Polsce*, Miechów-Warszawa, s. 48.

⁶ P.P. Gach, *Mienie polskich zakonów i jego losy w XIX wieku*, Rzym 1979, passim.

⁷ R. Skrzyniarz, *Początki archiwum zakonnego bożogrobców w Miechowie*, ABMK, 71 (1999) s. 407-411.

⁸ Nakielski, *Miechovia*, s. 305, 314; Pęcowski, *Miechów*, s. 357.

z użytku liturgicznego. Od połowy XV w., czyli od czasu pojawienia się książki drukowanej, zasoby skarbcza zaczęły się powiększać. Archiwum było połączone z biblioteką. Prepozyt komendatoryjny Maciej Łubieński (1617-1627) polecił przenieść archiwum i bibliotekę – które „pełne kurzu, były strawą moli” – do innego, jasnego i czystego pomieszczenia. Wówczas to uporządkowano archiwum przy wydatnej pomocy Samuela Nakielskiego, który często z niego korzystał przy opracowaniu *Miechovii*.

Stan archiwum przed jego uporządkowaniem ukazuje rękopis zatytułowany *Miechoviensis coenobii index* znajdujący się w Bibliotece Jagiellońskiej⁹. Rękopis zawiera wykaz dokumentów klasztornych umieszczonych w 45 skrzynkach (*scatulae*). Każda ze szkatuł zawierała dokumenty dotyczące poszczególnych posiadłości ziemskich i beneficjów parafialnych oraz dokumenty o charakterze ogólnym (*litterae libertatum, litterae patriarchae, regales, papales*). W omawianym rękopisie brak jest kart inwentaryzacyjnych skrzynek: pierwszej, ósmej, dziewiątej oraz dziesiątej. Zawartość spisu wskazuje na brak przemyślanego i logicznego układu. Nie zachowano w nim porządku chronologicznego, a wiele dokumentów zostało umieszczonych w niewłaściwych skrzynkach, zaś o innych wspomniano, że „jest jeszcze wiele dokumentów”. We wspomnianym wykazie obejmującym archiwalia do 1618 roku wymieniono 925 dokumentów.

Przez samego S. Nakielskiego, albo na jego polecenie, ale przy bacznej jego nadzorze, został sporządzony nowy spis. Jeszcze w latach sześćdziesiątych XX wieku w archiwum parafialnym w Miechowie znajdowały się¹⁰ dwa zsyte razem wykazy zatytułowane *Dispositio privilegiorum conventus Miechoviensis in certas classes seu scatulas*. W pierwszym z nich były wymienione dokumenty oznaczone numerami, które – zdaniem Nakielskiego – winny być wyjęte z 45 dotychczasowych szkatuł i umieszczone w nowych, zredukowanych do 26 skrzynek. Drugi wykaz zawierał opis dokumentów z 26 szkatuł, w których dokumenty zostały uporządkowane chronologicznie, z wyszczególnieniem roku wystawienia, krótkiej treści i numeru porządkowego. Podział na poszczególne działy jest jasny i przejrzysty. Wyodrębnione zostały dokumenty o treści ogólnej, a działy dotyczące posiadłości ziemskich i placówek filialnych zostały pogrupowane według prowincji z uwzględnieniem podziału dóbr na zakonne i komendatoryjne na podstawie dekretu prepozyta komendatoryjnego Andrzeja Batorego z 1598 roku¹¹. Nowy wykaz zawierał dokumenty wystawione do 1649 roku. Po śmierci Nakielskiego w 1652 roku zaniechano obowiązku wpisywania nowych dokumentów.

Według nowego spisu w archiwum klasztornym w Miechowie istniało 26 szkatuł, zaś każdy dokument miał swój numer, a było ich 1397. Opis na doku-

⁹ Biblioteka Jagiellońska, rkps 106.

¹⁰ Pęcowski, *Miechów*, s. 431-433, wymienia wśród archiwaliów miechowskich również i *Dispositio privilegiorum conventus Miechoviensis in certas classes seu scatulas*, oraz kilka innych ksiąg, których niestety nie odnaleziono w czasie kwerendy przeprowadzonej w Miechowie w 1995 roku, zob. R. Skrzyniarz, *Źródła archiwalne w Polsce do dziejów zakonu bożogrobców*, w: *Bożogrobcy w Polsce*, Miechów-Warszawa 1999, s. 207, tam też podano brakujące archiwalia.

¹¹ Archiwum Główne Akt Dawnych (dalej cyt. AGAD), dok. pergaminowy nr 2793; Nakielski, *Miechovia*, s. 780-782.

mentach wyglądał na przykład następująco: „ex scatura 3 sub numero 1”. Można to prześledzić na zachowanych dokumentach¹². Nie każdy dokument dał się zakwalifikować bezpośrednio do konkretnej szkatuły, gdyż jego treść mogła dotyczyć pośrednio innych spraw. Dlatego też dokumenty w różnym czasie były przenoszone z jednej do innej szkatuły, np. dokument z 3 listopada 1349 roku ze szkatuły piątej został przeniesiony do szkatuły trzeciej w XVIII w. Natomiast dokumenty dotyczące Sławic nie zostały przypisane do żadnej szkatuły¹³.

Podział na poszczególne szkatuły wyglądał następująco¹⁴:

Lp. szkatuły	Zakres spraw	Lata
1	2	3
1.	Dokumenty dotyczące całego zakonu bożogrobców na ziemiach polskich	1220-1459
2.	Dokumenty dotyczące całego zakonu in spiritualibus	1231-1459
3.	Dokumenty dotyczące całego zakonu in temporalibus	1198-1649
4.	Dokumenty dotyczące osób, zwłaszcza prepozytów, prepozytów generalnych i komendatoryjnych	1227-1617
5.	Dokumenty dotyczące Miechowa	1290-1515
6.	Dokumenty dotyczące posiadłości podmiechowskich należących do komendy, tj.: Szczepanowic, Orłowa, Smrokowa, Parkoszowic, Przecławic, Kaliny (Małej), Bukowskiej Woli, Zagorzyc, Brzuchani, Strzeżowa, Siedlisk, Podmiejskiej Woli, Pstroszyc, Podleśnej Woli	1236-1628
7.	Dokumenty dotyczące: Skaryszewa, Sławna, Janówka, Dzierżkówka, Woli (Twarogowej), Jadownik i Twardosławic	1228-1627
8.	Dokumenty dotyczące wsi podmiechowskich należących do uposażenia zakonników klasztoru miechowskiego: Uniejów, Chodów, Falniów, Komorów, Kamieńczyce i Jaksic	1215-1598
9.	Dokumenty dotyczące Michałowic i Krzesławic	1229-1599
10.	Dokumenty dotycząc: Wrocieryża, Jedlczy, Gartatowic, Stawian, z częścią Chomentowa	1373-1603
11.	Dokumenty dotyczące: Targowiska, Chełma, Moszczenicy, Mszczęcina, Nieszkowej	1242-1589
12.	Dokumenty dotyczące Ołudzy i Wolicy	1367-1575
13.	Dokumenty dotyczące miejscowości sprzedanych przez klasztor	1226-1418
14.	Dokumenty dotyczące placówek w Gnieźnie i Sepólnie	1225-1619
15.	Dokumenty dotyczące placówek w: Sieradzu, Pyzdrach i Grodzisku	1290-1619
16.	Dokumenty dotyczące placówek w: Wyszogrodzie, Rębowie, Górnio i Rypinie	1320-1617

¹² AGAD, dok. perg. nr 6422

¹³ AGAD, dok. perg. nr: 2468, 2469, 2487.

¹⁴ Podział ten podaję za Z. Pęcowski, *Życie wewnętrzne i działalność bożogrobców miechowskich*, Miechów 1948-1968 (maszynopis w Archiwum Parafialnym w Miechowie), gdyż tylko taka informacja zachowała się o niegdyś istniejącym podziale archiwum miechowskiego.

1	2	3
17	Dokumenty dotyczące prepozytury św. Jadwigi Śląskiej w Krakowie na Stradomiu	1364-1620
18.	Dokumenty dotyczące placówek w: Nysie, Bytomiu i Chorzowie	1257-1619
19.	Dokumenty dotyczące placówek w: Lendaku, Łapszach Niżnych i Hanuszowcach	1348-1600
20.	Dokumenty dotyczące placówek we: Wrocicyżu, Wrocimowicach i Chełmie nad Rabą	1527-1595
21.	Dokumenty dotyczące placówek w: Uniejowie, Żarnowcu i Chodowie	1370-1617
22.	Dokumenty dotyczące placówek w: Skaryszewie i Łęgonicach	1303-1613
23.	Dokumenty dotyczące placówek w: Przeworsku, Urzejowicach, Rudołowicach i Tufigłowach	1404-1610
24	Dokumenty dotyczące placówek w: Leżajsku, Giedlarowej i Gniewczynie	1400-1603
25.	Dokumenty dotyczące placówek opuszczonych przez bożogrobców	1232-1561
26.	Różne mniej ważne dokumenty	1310-1603

Archiwum było prowadzone przez archiwistę, będącego pod nadzorem konsyliarza, który dysponował pieczęciami: klasztoru, prepozytów i konwentu (mała i wielka). Kancelarię prowadził aktuariusz, którego zadaniem było przygotowanie dokumentów, a także troska o pergamin, papier i sporządzenie inkaustu według odpowiednich receptur. Zakon bożogrobców w Polsce miał scentralizowaną organizację prowincjalną w osobie prepozyta generalnego rezydującego w Miechowie, wyposażonego w jurysdykcję odnośnie do wszystkich podległych mu konwentów i zakonników w całej prowincji zakonnej. Dlatego też do archiwum w Miechowie napływały oryginały ważniejszych akt i dokumentów, nie czyniono tak jedynie wobec archiwaliów nienadających się do wieczystego przechowywania, które pozostawały w posiadaniu tylko miejscowych placówek¹⁵. W archiwum bożogrobców w Miechowie gromadzono i przechowywano wszystkie przywileje patriarchów jerozolimskich i papieży. Zabezpieczano różne nadania dóbr i dochodów książęcych, królewskich i prywatnych osób oraz ich potwierdzenia, zwolnienia immunitetowe i celne, sprawy dziesięcin, dokumenty lokacyjne, nadania sołectw, transakcje kupna, sprzedaży, zastawu, dzierżawy, spraw spornych o dobra i dochody, sprawy administracji klasztornej i podziału dóbr klasztornych na opackie i konwentualne oraz dokumenty Kurii Rzymskiej w sprawach sądowych. W archiwum przechowywano dyplomy związane z elekcją przełożonych konwentu, przywilejami odpustowymi i przywilejami bractw kościelnych. Ważne miejsce zajmowały dokumenty odnoszące się do: klasztorów, parafii i szpitali

¹⁵ W aktach wizytacji z 27 IX 1792 roku przeprowadzonej w Bytomiu i Chorzowie, czytamy: „Archiwum przy tym kościele [w Chorzowie – R. S.] żadnego nie ma, ale wszystkie prawa, przywileje tegoż kościoła podług konstytucji *Ordinis Canonicorum Regularium Sancti Sepulchri Christi Domini*, od Stolicy aprobowanych Apostolskiej, znajduje się w generalnym archiwum konwentu miechowskiego.”, *Protokoły wizytacyjne dekanatu bytomskiego z lat 1792-1793*, wyd. J. Pater, Poznań-Wrocław 2003, s. 102.

oraz kościołów inkorporowanych do klasztoru miechowskiego lub tych, nad którymi konwent wykonywał prawo patronatu.

Tragicznym momentem dla archiwum miechowskiego była kasata klasztoru w 1819 roku. W archiwum bożogrobców od 1189 do 1819 roku nagromadzono ogromną liczbę dokumentów. Liczne straty spowodowane pożarami (w latach: 1287, 1345, 1379, 1506, 1732), grabieżą i zniszczeniami najeźdźców (Tatarzy, król czeski Jan Luksemburezyk, najazdy szwedzkie w latach 1655 i 1702) uszczupliły zasób archiwalny. W 1819 roku z archiwum bożogrobców w Miechowie wywieziono ponad cztery tysiące jednostek archiwalnych. Według *Summaryusza dokumentów klasztoru miechowskiego*¹⁶ sporządzonego w 1826 roku dla Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego archiwum miechowskie liczyło 4212 jednostek archiwalnych. W *Summaryuszu* cały zasób archiwum bożogrobców podzielono na cztery działy: 1. „Dokumenty dotyczące przywilejów i wewnętrznego urządzania suprymowanego instytutu księży kanoników”; 2. „Dokumenty dotyczące obrony i całości funduszków”; 3. „Dokumenty dotyczące spraw ekonomicznych, administracyjnych i rachunkowych klasztoru”; 4. „Dokumenty dotyczące placówek filialnych klasztoru miechowskiego we wszystkich zaborach”¹⁷. Nie znamy liczby dokumentów pozostałych w Miechowie po 1819 roku (ocalałe do dziś zostały omówione poniżej). Według ks. Jana Wiśniewskiego na początku XX w. w Miechowie było kilkadziesiąt dokumentów, między innymi dotyczących odpustów i potwierdzenia autentyczności relikwii¹⁸.

Do obecnej chwili zachowały się nieliczne dokumenty i akta dotyczące kanoników Grobu Bożego w Polsce. Znajdują się one w: Archiwum Parafialnym w Miechowie¹⁹, Archiwum Głównym Akt Dawnych²⁰, Bibliotece Czartoryskich w Krakowie, Bibliotece Jagiellońskiej²¹, Archiwum Państwowym w Krakowie, Muzeum Narodowym w Krakowie, Archiwum Państwowym w Poznaniu²², Ar-

¹⁶ *Summaryusz* sporządził F. Żmerkowski, segregator Komisji Wojewódzkiej w Kielcach. *Summaryusz* spłonął w Archiwum Głównym Akt Dawnych wraz z licznymi aktami klasztoru miechowskiego i jego filii.

¹⁷ *Summaryusz dokumentów klasztoru miechowskiego*, oprac. F. Żmerkowski, b.m. 1826; zob., KDM, t. 2, s. XI-XII.

¹⁸ J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, Radom 1917, s. 134-135.

¹⁹ Zachowane archiwalia po bożogrobcach miechowskich w Archiwum Parafialnym w Miechowie zostaną omówione poniżej. Najstarszy z nich to kopiarz miechowski z lat 1198-1602.

²⁰ Skrzyniarz, *Dyplomy pergaminowe zakonu bożogrobców*, s. 404, oraz informacje dotyczące innych archiwów państwowych, w których znajdują się archiwalia po bożogrobcach.

²¹ Znajdują się w niej dyplomy pergaminowe, papierowe, dokumenty oraz kodeks papierowy z przełomu XVI i XVII w. stradomskiej proveniencji. W kodeksie zostały spisane dokumenty dotyczące klasztoru i szpitala św. Jadwigi Śląskiej na Stradomiu w Krakowie – Biblioteka Jagiellońska, rkps 55. Został on sporządzony przez kilku kopistów. Widnieje w nim wiele poprawek naniesionych przez S. Nakielskiego.

²² Znajduje się w nim kopiarz dokumentów placówki gnieźnieńskiej z lat 1280-1694 – Archiwum Państwowe w Poznaniu, sygn. I/155, Akta miasta Gniczna, Kopiarz dokumentów i dekretów kościoła i klasztoru [bożogrobców] w Gnicznie za murami. Na karcie inwentarza zamiast „bożogrobców” było napisane „templariuszy”, następnie przekreślono i zapisano długopisem „joannitów”.

chiwum Państwowym we Wrocławiu, Archiwum Państwowym w Raciborzu, Archiwum Kapituły Katedralnej Sandomierskiej oraz w archiwach archidiecezjalnych i diecezjalnych między innymi w: Gnieźnie, Krakowie, Przemyślu, Włocławku, Wrocławiu. Cztery księgi z lat 1617-1772, które znajdowały się w Pelplinie²³ niestety zaginęły – mimo usilnych poszukiwań do tej pory nie ustalono, gdzie

²³ Opis w całości pochodzi od: M. Borkowska, *Acta miechowskie w Pelplinie*, „Kieleckie Studia Historyczne”, 12 (1994) s. 193-195.

„*Acta conventus Miechoviensis sub felici regimine reverendissimi domini Mathiae Łubieński, eiusdem conventus ac totius Ordinis Canoniorum Regularium SS. Sepulchri Hierosolymitani praepositi generalis, in anno Domini 1617 litteris connotari coepta et deinceps continuata*”.

Rękopis in 4°, ss. 955 lb., zapisany w całości. Oprawa skórzana z tłoczonym napisem. Wiele kart luźnych.

Księga obejmuje akta do około 1677 roku. Są to czasy kolejnych prepozytów komendatoryjnych: Henryka Firlēja, Macieja Łubieńskiego, Achacego Grochowskiego, Jakuba Zadzika, Jana Gembickiego i Wojciecha Korycińskiego. Mowa abdykacyjna Jana Kazimierza i przenówicnie z elekcji Michała Wiśniowieckiego są przemieszane z aktami kapituły generalnej bożogrobców z 1669 roku. Następuje opis oblężenia Lwowa przez Turków (1672 roku) i długa jeszcze *silva rerum*.

Acta Capituli Miechoviensis Ordinis Canoniorum Regularium Ssmi Sepulchri Domini Hierosolymitani, inchoata a die 30 Septembris 1726 sub felicis simis auspiciis perillustris et reverendissimi domini Stanislai Stępkowski, praepositi Bythomiensis et Chorzowiensis, conventus generalis Miechoviensis pro tunc electis custodis ac vacantis praepositurae administratoris, per notarium capituli conscripta. 1726-1736.

Rękopis in 4°, ss. 240 lb + 3 nlb, oprawa skórzana z tytułem tłoczonym na naklejce, ślady związek.

Tom zaczyna się od akcji Stępkowskiego, który wykorzystując chwilowy brak komendatariuszy, dający mu swobodę działania, przeprowadza kapitułę generalną reformującą. Jest spis zakonników i korespondencja dotycząca nieoprawnych. Od 1728 roku zjawia się komendatariusz, Antoni Rozdrażewski; po jego śmierci (1731 roku) bożogrobcy zaczynają znów walkę z samą instytucją komendy. Narzucono im mimo to Jana Lipskiego, ale już w 1732 roku zakon uzyskał pozwolenie równoległego obierania prepozyta klaustralnego (na wzór klaustralnych opatów u mnichów). Został nim Stępkowski. Następuje kopia bulli papieskiej *Regionis zelus*, regulująca tę sprawę, *Tractatus de abbatis in Regno Poloniae* (teoria podziału dóbr i instytucji opata klaustralnego obok komendataryjnego) i znów korespondencja w różnych sprawach personalnych.

Acta novissima conventus generalis Miechoviensis in volumen unum redacta. 1705-1726 (w rzeczywistości do 1745).

Rękopis in 4°, ss. 484 lb. Oprawa skórzana z tytułem tłoczonym na naklejce.

Tom zaczyna się od czasów prepozytury komendatariusza Krzysztofa Jana Szembeka. Stanisław Stępkowski był w tych czasach kustoszem. Z 1716 roku jest m.in. wizytacja prowincji małopolskiej i mazowieckiej, potem z 1719 roku korespondencja ze Stolicą Apostolską zmierzająca do zniesienia komendy. Z 1723 roku pochodzą akta kapituły generalnej, na której znacznie obostrzono dyscyplinę zakonną i wprowadzono m.in. wielki nacisk na właściwą formację, utrzymanie studium generalnego, coroczne rekolekcje. W 1724 roku, po rezygnacji Szembeka, prepozytem komendataryjnym miał zostać A. Rozdrażewski, ale postawiono mu mnóstwo warunków i chyba uważano sprawę za zawieszoną, skoro jeszcze w 1726 roku twierdzono, że prepozytura wakuje. Następne akta wpisane są nie zawsze w kolejności chronologicznej. Jest korespondencja z nuncjaturą w sprawie ewentualnego wyboru prepozyta klaustralnego, nieco akt procesowych z 1730 roku (Stępkow-

obecnie one znajdują się. Źródła do historii bożogrobców przechowywane są również w archiwach watykańskich²⁴.

Poniżej zamieszczony katalog dokumentów znajdujących się w Archiwum Parafialnym w Miechowie obejmuje odnalezione tamże materiały archiwalne. Być może jeszcze istnieją jakieś archiwalia, które znajdują się w zakamarkach zabudowań poklasztornych czekając na swojego odkrywcę.

---

ski występuje tam jako kustosz generalny), akta komisji papieskiej oraz przedstawione jej w 1725 roku dokumenty, wreszcie z 1745 roku wizytacja prowincji ruskiej.

Acta conventus generalis Miechoviensis sub felicissimis auspiciis illustrissimi et reverendissimi domini M. Jacobi Pauli Radliński, sacrae theologiae doctoris, ordinis Canonicorum Regularium Ssmi Sepulchri Custodium praepositi generalis infulati, ac sub perillustri ac reverendissimo domino Caietano Skowroński, ordini eiusdem custode generali, per me Florianum Dywiziński ordinis eiusdem canonicorum ac pro tunc capituli notarium inchoata anno Domini 1747.

Rękopis in 4°, ss. 503 lb, zapisany w całości. Oprawa skórzana z tłoczonym napisem, górna okładka oddarta.

W tym tomie prepozyt komendataryjny w ogóle już się nie zjawia. Rządzą kolejni prepozyci klustralni: Radliński (1747-1762), Florian Bujdecki (1762-1765), Mateusz Kasper Bujdecki (od 1765 do końca tomu: 1772). Są akta procesów przeciw niekarnym zakonnikom, kapituły domowe, obsada wakansów, doktoraty, głosowanie na nowicjuszy przed ich ślubami, upomnienia itp. Prepozyt klustralny nazywany jest tutaj generałem.”

²⁴ M. Machejek, *Materiały źródłowe zakonu bożogrobców w archiwach watykańskich*, w: *Bożogrobcy w Polsce*, Miechów-Kraków 1999, s. 157-201.

C. Katalog

Kopiarz i dokument

1

XVI-XVII w.

„Liber privilegiorum ad bona conventus Miechoviensis”.

Dokumenty pochodzą z lat 1198-1602.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 31 × 20,5 cm, rkps, opr. w dokument pergaminowy, zniszczona, tytuł księgi wytłoczony na oprawie, k. XII-CXXXVII, (k. XII-LXXXIX numeracja dawna, uzupełniona nową C-CXXXVII); brakuje k. 1-11, 20-23, 26-29.

Mf ABMK 4202

2

Warszawa, 1756, 2 października

Nuncjusz apostolski w Polsce, Mikołaj Serra zatwierdza podział dochodów z majątku prepozytury miechowskiej pomiędzy opata komendatoryjnego Mikołaja Dembowskiego biskupa kamienieckiego i konwent bożogrobców w Miechowie reprezentowany przez Jakuba Radlińskiego prepozyta miechowskiego.

Jęz. łaciński, oryginał, księga, wym. 33 × 20 cm, oprawa w skórę, k. 1 nlb + kk. 36 (k. 1-28 numeracja dawna, uzupełniona nową - k. 29-36).

Mf ABMK 4203

Uwagi: tytuł dokumentu: „Approbatio divisionis bonorum praepositurae Miechoviensis” został umieszczony na oprawie. Na k. 36 pieczęć opłatkowa nuncjusza, k. 36v informacja o oblatowaniu dokumentu w księgach ziemskich krakowskich 7 lutego 1803 r.

Kroniki

3

1746 – 2 poł. lat 20. XIX w.

„Notata varia ex variis documentis, manuscriptis, authoribus, literis, instrumentis, epistolis Ordini Canonicorum S. Sepulchri servientia seu notata de Ordine Canonicorum S. Sepulchri et de personis huius Ordinis per Florianum Buydecki Sanctae Theologiae Doctorem Protonotarium Apostolicum nuper apud Sanctam Sedem Procuratorem Generalem Canonicum et Praepositum S. Joannis Gnesnensem conscripta et collecta. Tomus secundus”.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 33 × 20 cm, rkps, opr. w półskórek, grzbiet prawie całkowicie zniszczony, k. 1 nlb + ss. 126 (s. 1-45 numeracja dawna, uzupełniona nową - s. 46-126), niezapis. s. 109-126.

Mf ABMK 4204

Uwagi: wpisy prepozytów Floriana Buydeckiego i Tomasza Nowińskiego.

4

1757

„Acta seu gesta Regni Poloniae et aliorum Regnorum item Conventus Miechoviensis scripta per M. Jacobum Paulum Radliński S.T. Doctorem, Ordinis Canonicorum Regularium Ssmi Sepulchri praepositum generalem inchoata Anno Dni 1757 mense Januario”.

Jęz. polski, łaciński, księga, wym. 31,5 × 20,5 cm, rkps, opr. w skórę, grzbiet podniszczony, ss. 349 (numeracja oryginalna), brak kart pomiędzy s. 274 a s. 342, pomiędzy s. 52 i s. 53 wszyta jedna, dodatkowa karta.

Mf ABMK 4205

Uwagi: do księgi zostały wpisane m.in. różne dokumenty i korespondencja. Na s. 271-274 „Registrum rerum notabiliorum in hoc libro contentarum (brak końca). Od końca księgi: s. 346-349 „Przywilej cechu szewskiego” (25 IV 1644 r.), s. 342-345 „Przywilej od Konwentu Miechowskiego dany cehowi krawicckiemu” (brak końca).

5

1761-1762

„Acta seu gesta Regni Poloniae aliorumque Regnorum et Conventus Miechoviensis per Jacobum Paulum Radliński S.T.D. Ord[inis] Can[onicorum] Reg[ularium] S[ancti]s[isi]mi Sepulchri P[rae]p[osi]tum G[enera]lem Infulatum conscripta A.D. 1761mo”.

„Finis actorum seu gestorum Regni Poloniae tum aliorum Regnorum ac Conventus Generalis Miechoviensis olim per Reverendissimum in Christo Patrem D. Paulum Jacobum Radliński Sanctae Theologiae Doctorem Ordinis Canonicorum Regularium Custodum Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani Praepositum Generalem Miechoviensem, tum in hoc volumen, tum in alia, quae in Archivo reposita extant collectorum ac post obitum illius per M. Silvestrum Tandecki Sanctae Theologiae Doctorem Praepositum Skaressoviensem Conventus Generalis Miechoviensis Custodem et sede vacante Praepositurae Administratorem Generalem sequitur ulterior continuatio Anno Domini 1762” [od s. 341].

Jęz. łaciński, polski, niemiecki, księga, wym. 31,5 × 19,5 cm, rkps, opr. w skórę, grzbiet z ozdobnymi tłoczeniami, ss. 448 (s. 1-339 - numeracja dawna, uzupełniona nową - s. 340-448).

Mf ABMK 4206

Uwagi: wpisy wykonane kilkoma rękami.

Akta kapituł oraz rozporządzenia władz duchownych i świeckich

6

1774-1808

„Acta conventus generalis Miechoviensis Ordinis Canonicorum Regularium SS. Sepulchri. In eorundem Ordine Supraeam Generalatus dignitatem moderante R[evere]ndissimo D[omi]no Mathaeo Gasparo Buydecki S.T.D. Protonotario Apostolico Infulato Miechoviensi. Officium vero custodis peragente Perillustri Ad[modu]m R[everendo] D[omi]no Joan[n]e Nepomuceno Czapiński Praeposito Scaressoviensi, Anno ab Incarnatione D[omi]ni MDCCLXXIV [1774] inchoata”. Akta kapituł generalnych, prowincjalnych i konwentualnych.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 37 × 23,5 cm, rkps, opr. w skórę brązową, grzbiet z ozdobnymi tłoczeniami i napisem: „Acta Generali Convent Miechov”, k. tyt. + ss. 529 (numeracja dawna), brak karty ze s. 65-66; przeskoki w numeracji stron: ze s. 260 na 267, 439 na 450, 503 na 505.

Mf ABMK 4207

Uwagi: na s. 527-529 „Index notabilium in his actis”.

7

1774

„Acta Capituli Generalis Ordinis Canonicorum Regularium Custodum Ssmi Sepulchri Christi Domini”.

Jęz. łaciński, poszyt, wym. 36,5 × 22 cm, rkps, opr. brak, ss. 28 (nowa numeracja), niezapis. s. 28, stan zachowania: ostatnia karta częściowo zniszczona, na 4 ostatnich kartach podniszczony prawy dolny róg.

Mf ABMK 4219

Uwagi: jest to część protokołu kapituły generalnej wpisanej do księgi odnotowanej pod numerem 6.

8

27 X 1790 – 9 IX 1797

„Annotatio currendarum tam ab Illustrissimo Officio per Reverendissimum Decanum quam a Serenissima Republica emanatarum in anno 1790”.

Zarządzenia wpisywano w całości lub w streszczeniach.

Jęz. polski, łaciński, księga, wym. 33,5 × 21 cm, rkps, opr. w półskórek, zniszczona, karty księgi uszkodzone przez korniki, ss. 88 (nowa numeracja), niezapis. s. 88.

Mf ABMK 4208

Wizytacje**9**

1752-1774

„Acta visitationum ecclesiarum ab A. MDCCLII [1752] ad A. MDCCLXXIV [1774]”.

Wizytacje w 1752 roku

Przeworsk k. 1-77v

Kraków k. 78-78v

Wrocierz k. 79-80

Wrocimowice k. 80v-81v

Chełm k. 82v-85v

Chodów k. 86-86v

Uniejów k. 87-93v

Żarnowiec k. 94-107

Pызdry k. 109-112

Grodzisko k. 112-116v

Wąglczew k. 117-121

Sieradz k. 121v-122

Rudołowice k. 123-125

„in Regno Hungariae” k. 126-128

Hanuszowce k. 126-126v

Lendak k. 126v-

Żdżar k. 127v-128

Łąpsze Niżne k. 128

Łęgonice k. 130-131v

Wyszogród k. 131v-133v

Rębowo, filia k. 133-133v

Górzno k. 134v-135v

Szczurów, filia k. 135

Rypin k. 135v-137

Wizytacje w latach 1754-1755

Sumin k. 138-142v

Kraków-Stradom k. 144-146v

Wrocimowice k. 147-148

Chełm k. 149-154v

Uniejów k. 155-156v

Chodów k. 157-158v

Żarnowiec k. 159-163

Łęgonice k. 164-164v

Wyszogród k. 164v-167

Górzno k. 167-167v

Rypin k. 167v-168v
 Sumin k. 168v
 Leżajsk k. 169-215v
 Giedlarowa k. 216-237
 Rudołowice k. 238-247
 Tuligłowy k. 248-253
 Urzejowice k. 254-257
 „in Regno Hungariae” k. 259-269
 Łapsze Niżne k. 259-261
 Hanuszowce k. 261-264v
 Lendak k. 265-267
 Żdżar k. 267v-269

Wizytacje w 1758 roku
 „in Regno Hungariae” k. 271-286v
 Lendak k. 271-277
 Żdżar k. 277v-279
 Łapsze Niżne k. 279v-282
 Hanuszowce k. 282-286v

Wizytacje w 1772 roku
 Rudołowice k. 288-289
 Urzejowice k. 289-290v
 Leżajsk k. 290v-292
 Giedlarowa k. 292-293v

Wizytacje w 1774 roku
 Przeworsk k. 294-303
 Uniejów k. 304-310

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 35 × 21 cm, rkps, opr. w skórę, sznurki do wiązania, na okładce wytłoczony tytuł księgi, k. 1 nlb + kk. 310 (nowa numeracja); niezapis. k. 107v, 125v, 128v, 137v, 143v, 148v, 163v, 196v, 239v, 243v, 247v, 253v, 269v, 303v; wycięte karty: pomiędzy k. 77 i 78 (przynajmniej 8), pomiędzy k. 122 i 123 (przynajmniej 8), pomiędzy k. 137 i 138 (przynajmniej 2), pomiędzy k. 142 i 143 (przynajmniej 3), pomiędzy k. 168 i 169 (przynajmniej 2), pomiędzy k. 196 i 197 (przynajmniej 1), pomiędzy k. 257 i 258 (przynajmniej 2), pomiędzy k. 293 i 294 (przynajmniej 1), stan zachowania: grzbiet oprawy u dołu zniszczony.
 MfABMK 4209

10

1777, 1780

„Visitatio generalis ecclesiarum Ordinis Nostri Canonici in Regno Galliciae et Lodomeriae existentium, Anno Domini MDCCLXXVII [1777] diebus Maij peracta”.

Akta wizytacji kościołów i parafii:

Przeworsk k. 2-21v

Urzejowice k. 22-29v

Tuligłowy k. 30-38v

Rudołowice k. 38v-42v

Giedlarowa k. 42v-50

Leżajsk k. 50-65v

„Actum intra visitationum ecclesiar[um] Ord[ini]s SS. Sepulchri X[ri]sti D[omi]ni in Regno Galliciae existentium, An[n]o D[omi]ni 1780 Mense Augusto” - wizytacja kościołów i parafii w Tuligłowach, Rudołowicach i Urzejowicach [k. 66-67v].

Jęz. łaćniński, polski, księga, wym. 36 × 22,5 cm, rkps, opr. w skórę, tytuł księgi na okładce wykonany złożonymi literami, kk. 67 (nowa numeracja), niezapis. k. 22v, 30v, stan zachowania: oprawa niezłączona z korpusem księgi, k. 67 luźna, zniszczona przez wilgoć, na k. 65v pieczęć opłatkowa Jana Nepomucena Czaplńskiego prepozyta skaryszewskiego - wizytatora generalnego.

Mf ABMK 4210

Inwentarze

11

1714

Opis monstrancji ufundowanej przez Makowiecką kasztelanową kamieniecką.

Jęz. polski, jedna karta, wym. 21,2 × 17,2 cm, rkps.

Mf ABMK 4213

12

XVIII w.

1. Inwentarz kościoła bożogrobców w Miechowie. 2. „Inwentarz kościółka Panny Maryi Śnieżnej” (s. 23; karta luźna).

Jęz. polski, poszyt, wym. 33 × 21 cm, rkps, opr. brak, ss. 28 (nowa numeracja), niezapis. s. 24-28.

Mf ABMK 4213

13

Pocz. XIX w.

„Inventarium sacrorum vasorum, praetiosorum et apparamentorum Ecclesiae Parochialis et Conventualis sub Titulo Ssmi Sepulchri Canonicorum Regularium Custodum eiusdem Sepulchri in Civitate Miechów. Quae Anno Domini 1745 per

incendium casuale ex integro conflagraverat”.

„Copia vidimata” inwentarza z 1797 r.

Jęz. łaciński, poszyt, wym. 37,5 × 23,5 cm, rkps, opr. brak, ss. 8 (nowa numeracja), niezapis. s. 8, pieczęcie: s. 7 - pieczęć lakowa ks. Jana Kossowskiego, dziekana dekanatu Książ.

Mf ABMK 4213

Uwagi: s. 7 adnotacje ks. Jana Kossowskiego, dziekana dekanatu Książ: 1. dnia 26 VII 1807 r. w Kalinie Wielkiej potwierdził zgodność kopii inwentarza z oryginałem, 2. dnia 5 X 1807 r. adnotacja uczyniona w czasie wizytacji dziekańskiej.

14

Pocz. XIX w.

„Inventarium sacrorum vasorum, praeiosorum et apparatusum Ecclesiae Miechoviensis sub Titulo Ssmi Sepulchri Canonice Regularium Custodum eiusdem Sepulchri in Civitate Miechów”.

Kopia inwentarza z 1797 r.

Jęz. łaciński, poszyt, wym. 39 × 24 cm, rkps, opr. brak, ss. 8 (nowa numeracja), niewypełnione s. 7-8, pieczęcie: s. 6 - pieczęć lakowa dziekana dekanatu Książ.

Sygn. dawna: N 9.

Mf ABMK 4213

Uwagi: adnotacje dziekanów: 1. ks. Jana Kossowskiego, dziekana dekanatu Książ, uczyniona 25 XI 1808 r. podczas wizyty dziekańskiej, 2. ks. Józefa Łapanowskiego, dziekana dekanatu Miechów uczyniona 19 XI 1821 r. podczas wizyty dziekańskiej. Inwentarz sporządzony na drukowanym formularzu.

15

1810, 1819

„Inwentarz sprzętów i rzeczy ruchomych kościoła farnego i klasztoru księży kanoników regularnych w mieście Miechowie, który to kościół i klasztor po zgorzeniu w roku 1745 ze wszystkimi swemi starożytnymi kosztownościami, oprócz biblioteki; jako zaświadcza dekret władzy duchowney pod rokiem 1750, wspaniale na nowo jest restaurowany, wewnątrz ozdobiony, z wierzchu na wieży, przysionku, kopule y w części dachu blachą miedzianą, w reście zaś dachówką ceglana nakryty. Takowy inwentarz kościelnych, domowych klasztornych, tudzież ekonomicznych ruchomości konfrontowany z dawniejszymi inwentarzami urzędownie spisaniem, na teraźniejszey kommissyji w zupełności znalezione, wyłączone owe naczynia srebrne kościelne, które w roku 1807 do mennicy byłego rządu C^oK^o Austryackiego zabrane zostały, przez nas kommissarzy widziany y na nowo spisany dnia 30 miesiąca kwietnia 1810 roku”.

Jęz. polski, poszyt, wym. 37 × 23,5 cm, rkps, opr. brak, ss. 12 (nowa numeracja), niezapis. s. 12, pieczęcie: s. 10 pieczęcie lakowe konwentu miechowskiego, dziekana dekanatu Książ i komisarza sekcji miechowskiej.

Mf ABMK 4213

Uwagi: s. 11 „Regestr przybyłych rzeczy do kościoła miechowskiego do dnia 2° czerwca 1819 roku”, podpisany przez ks. Józefa Eliasza Szablowskiego, zakrystiana.

16

1821

„Inwentarz kosztowności czyli precyozów, niemniey wszelkich sprzętów kościoła miechowskiego po supresyi Klastoru Kanoników Regularnych Stróżów Grobu Chrystusowego w Miechowie, według ostatniego aktu w dniu 25 lipca 1820 roku przez delegowanych W. X. Dziekana miechowskiego i W. Kommissarza obwodu tegoż, w tym przedmiocie działanego, po suppressyi nadpotrzebnych kosztowności i sprzętów przez Wysoką Deputacyą Zniesionych Instytutów Duchownych do wzięcia wskazanych, istotnie wziętych i odesłanych. Teraz zaś podług obecnego stanu po takowym ubytku w dniu 19 listopada 1821 roku w Miechowie na gruncie na nowo sporządzony”.

Kopia.

Jęz. polski, poszyt, wym. 35 × 20,7 cm, rkps, opr. brak, ss. 12 (nowa numeracja), niezapis. s. 12.

Sygn. dawne: N 1 [litera] B.

Mf ABMK 4213

17

1826

„Inwentarz kosztowności czyli pretiozów niemniey wszelkich sprzętów kościoła miechowskiego po suppressyi Klasztoru Kanoników Regularnych Stróżów Grobu Chrystusowego w Miechowie według ostatecznego aktu w dniu 25 lipca 1820 roku przez delegowanych W. X. Dziekana miechowskiego i W. Kommissarza obwodu tegoż w tym przedmiocie działanego po suppressyi jakoby nadpotrzebnych kosztowności i sprzętów przez Wysoką Deputacyą Zniesionych Instytutów Duchownych do wzięcia wskazanych, istotnie wziętych i odesłanych. Teraz zaś według obecnego stanu znajdujących się”.

Kopia.

Jęz. polski, poszyt, wym. 36 × 21 cm, rkps, opr. brak, ss. 20 (nowa numeracja), niezapis. s. 19-20.

Sygn. dawne: N 2 litera B.

Mf ABMK 4213

18

1835

Opisy i inwentarze parafii miechowskiej sporządzone z racji uzyskania przez ks. Baltazara Chwalbińskiego (administratora parafii) uprawnień przysługujących proboszczom.

Zawartość:

- „Protokół” (s. 1)
- „Opis historyczny kościoła parafialnego będącego w mieście Miechowie” (s. 2-7)
- „Wykaz wsiów i ludności parafią miechowską składających” (s. 8)
- „Dokumenta i reskrypta dotyczące się probostwa miechowskiego, tudzież inwentarz sprzętów kościelnych” (s. 9-53)
- „Metryki” (s. 54)
- „Opis kościoła parafialnego w mieście Miechowie” (s. 55-61)
- „Opis domu mieszkalnego proboszczowskiego w mieście Miechowie” (s. 62-67)
- Stajnia i wozownia (s. 67)
- „Dom mieszkalny dla sług kościelnych” (s. 68)
- „Opisanie ogrodów” (s. 69-71)
- „Sprzęty domowe” (s. 72-73)
- „Sprzęty stajenne” (s. 73)
- „W inwentarzu żyjącym” (s. 73)
- „Opis kościoła szpitalnego Ś-tey Barbary” (s. 75-78)
- „Opis kaplicy Świętego Krzyża” (s. 79-80)
- „Ubytki z inwentarza kosztowności i sprzętów tudzież oszacowanie potrzebnej reparacji przy kościele miechowskim przy sprawdzeniu inwentarza w dniu 24 stycznia 1830 r. spisanego” (s. 81-86)
- „Opinia delegowanych” (s. 87-88).

Jęz. polski, poszyt, wym. 33,7 × 20,5 cm, rkps, opr. brak, ss. 96 (nowa numeracja), niezapis. s. 74, 89-96, stan zachowania: dwie pierwsze karty przedarte na pół, zachowały się górne części tych kart, pieczęcie: s. 96 pieczęcie lakowe burmistrza Miechowa i dziedzina miechowskiego.
MfABMK 4213

Bractwa

19

1638-1769

Księga Arcybractwa Różańca Świętego.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 32 × 19 cm, rkps, opr. z 1640 r., deska obciągnięta żółtą skórą z ozdobnymi tłoczeniami, częściowo zniszczona - szczególnie grzbiet, na górnej okładce resztki klamerek spinających księgę, ss. 402 (nowa numeracja), niezapis. s. 2, 5-8, 10-18, 20, 29-36, 39, 41-48, 52-58, 60-70, 72-74, 77-78, 82, 84, 93-100, 103-108, 113-120, 122-132, 136-144, 146, 153-158, 161-164, 167-170, 187-188, 206-208, 288-292, 294, 304-314, 317-324, 331-338, 342-350, 354-358, 363-364, 366-370, 372, 374, 378-382, 384, 392, 394, 396; pomiędzy s. 372 i 373 wycięte 4 karty, pomiędzy s. 380 i 381 wycięte 2 karty.

MfABMK 4212

Uwagi: na s. 373 notatka ks. Jana Wiśniewskiego (diecezja sandomierska) uczyniona 8 sierpnia 1913 r.

20

1687-1933

„Xięga Braci y Siostr Arcybractwa Rozanca Świętego 1687”.

„Liber in quo continentur Nomina electorum in obsequium Augustissimae Deiparae Virginis Mariae ad faciliorem personas cuius piam investigationem in ordinem alphabeticum redactus per Ill[ust]rem et Ad[modu]m R[evere]ndum Patrem Franciscum Chodowicz S.T.D. Archiconfraternitatis Sanctissimi Rosarii Promotorem Anno Domini MDCLXXXVII [1687] Mense Majo Die Duodecima conscriptus”.

Księga zawiera imiona i nazwiska wpisanych do bractw: Różańca Świętego, Świętej Anny i Świętego Szkaplerza od 1638 roku.

Jęz. polski, łaciński, księga, wym. 30,5 × 19,5 cm, rkps, opr. w skórę z ozdobnymi tłoczeniami z 2 poł. XIX w. Księgę oprawiono na nowo w skórę brązową. Na niej naklejono wycięte z oprawy dawnej (skóra żółta z ozdobnymi tłoczeniami) wierzchnią i dolną część. Dodano wówczas dodatkową część księgi (od s. 463), tytuł księgi wytłoczony na oprawie, ss. 835 (nowa numeracja), niezapis. s. 2, 4, 165, 171, 180-182, 237-240, 249-250, 253-254, 265-266, 278, 328-330, 354, 360-361, 366, 392-393, 408, 410, 435-436, 450-456, 830-835. Karty (wym. 20,5 × 16 cm) ze s. 812-835 doklejone na końcu księgi między kartą ochronną i okładką, stan zachowania dobry, kilka kart luźnych.

MfABMK 4211

Uwagi: w 1687 r. uzupełniono wpisy za lata 1638-1687 używając także czerwonego atramentu.

21

1757-1800

„Connotatio Provisionum ad Confraternitates Sanctae Annae et Ssmi Rosarij a Civibus Miechoviensibus solvi solitarum”.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 30,5 × 18 cm, rkps, opr. brak, ss. 78 (nowa numeracja), niezapis. s. 22, stan zachowania: zachowało się 39 luźnych kart.

MfABMK 4698

22

XVIII w.

„Specificatio Summarum a quibus percipiuntur Provisiones ad Communem Carbonam pertinentes”.

Bractwo Św. Anny i Bractwo Świętego Różańca w Miechowie.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 30 × 19 cm, rkps, opr. brak, ss. 32 (nowa numeracja), niezapis. s. 4, 6, 8, 10, 12, 14, 18, 20, 24, 30-32, stan zachowania: zachowało się 16 luźnych, podniszczonych kart.

MfABMK 4698

23

2 poł. XVIII w.

Księga Bractwa Świętego Szkaplerza NMP z Góry Karmel w Uniejowie.

1. „Instrumenti. Copia seu Facultatis In ordine cum suscipiendum in album Confraternitatis Sacri Scapularis B.V.M. de Monte Carmelo mihi J. Cyryllo Wąsowicz [...] data (s. 1-6), 2. Nazwiska i imiona osób przyjętych do bractwa w latach 1793, 1799.

Jęz. łaciński, polski, księga, wym. 31,5 × 19,5 cm, rkps, opr. brak, ss. 12 (nowa numeracja), niezapis. s. 8-12, stan zachowania: zachowało się 6 luźnych, podniszczonych kart.

Mf ABMK 4698

Uwagi: parafia Uniejów należała do klasztoru bożogrobców w Miechowie.

Akta metrykalne

24

1687-1731

„Metricae copulatorum ab anno D[omi]ni millesimo sexcentesimo septuagesimo sexto connotatae. Anno vero millesimo sexcentesimo octuagesimo 7mo exactius et secundum ordinem 1mo oppidi Miechów deinde villarum ad Ecclesiam spectantium descriptae”.

Zawartość księgi:

Miechów s. 623-686

Woła Podmiejska s. 691-697

Falniów s. 705-713

Zagórze s. 717-721

Pstroszyce s. 727-735

Woła Podleśna s. 741-749

Siedliska s. 751-755

Strzeszów s. 763-770

Brzuchania s. 775-782

Kalina s. 785-794

Woła Bukowska s. 795-802

Poradów s. 805-818

Szczepanowice s. 823-831

Przeclawice s. 835-844

Jaksice s. 845-854

Kamieńczyce s. 857-859

Komorów s. 861-864

Biskupice s. 865-868

Jęz. łaciński, księga, wym. 30,5 × 19,5 cm, rkps, opr. brak, s. 621-868 (numeracja dawna), niezapis.

s. 622, 687-690, 698-704, 714-716, 722-726, 736-740, 750, 756-762, 771-774, 783-784, 803-804, 819-822, 832-834, 855, 860.

Mf ABMK 4215

25

1726-1766

„Metricae copulatorum ab anno millesimo septingentesimo vigesimo sexto connotatae. Et hocce anno millesimo septingentesimo vigesimo sexto exacte et secundum ordinem primo oppidi Miechów deinde villarum ad Ecclesiam spectantium”.

Zawartość księgi:

Miechów s. 657-722

Zagórzyce s. 727-730

Pstroszyce s. 735-746

Wola Podleśna s. 755-764

Siedliska s. 769-776

Strzeszów s. 779-790

Brzuchania s. 795-803

Kalinas. 809-824

Wola Bukowska s. 833-843

Poradów s. 851-858

Szczepanowice s. 865-875

Przeclawice s. 881-891

Jaksice s. 897-909

Jęz. łaciński, księga, wym. 30,5 × 19,5 cm, rkps, opr. brak, s. 655-916 (numeracja dawna), niezapis. s. 656, 722-726, 733-734, 747-754, 765-768, 777-778, 791-794, 804-808, 825-832, 844-850, 859-864, 876-880, 892-896, 910-916; brak s. 731-732, stan zachowania: księga zniszczona.

Mf ABMK 4216

26

1766-1787

„Liber metricae copulatorum Ecclesiae Parochialis Conventus Generalis Miechoviensis ab anno 1766 conscribi coeptus”.

Zawartość księgi:

Miechów k. 2-24v

Podmiejska Wola k. 37-39v

Zagórzyce k. 45-47

Pstroszyce k. 54-58v

Podleśna Wola k. 64-68

Siedliska k. 71-73

Strzeżów k. 78-81

Brzuchania k. 92-95

Kalina k. 105-109v
 Bukowska Woła k. 114-117
 Poradów k. 130-132
 Szczepanowice k. 138-141v
 Przeławice k. 150-153v
 Jaksice k. 158-161
 Kamieńczyce k. 173-173v
 Komorów k. 179-180v
 Biskupice k. 185-187v
 Falniów k. 193-195
 Witowice k. 201-204v

Jęz. łaciński, księga, wym. 39 × 24,5 cm, rkps, opr. w skórę, na grzbiecie napis: „Liber copulatorum”, kk. 207 (dawna numeracja), niezapis. k. 1v, 25-36v, 40-44v, 47v-53v, 59-63v, 68v-70v, 73v-77v, 81v-91v, 95v-104v, 110-113v, 117v-129v, 132v-137v, 142-149v, 154-157v, 161v-172v, 174-178v, 181-184v, 188-192v, 195v-200v, 205-207v.

Sygn. dawna No 6.

MfABMK 4217

27

1810-1816

Świadectwa metrykalne chrztów, zgonów i zapowiedzi przedślubnych wystawione przez proboszczów parafii Koniusza, Luborzycza i Niegardów.

Jęz. łaciński, polski, akta luźne, k. 41, papier stemplowy, pieczęcie opłatkowe i tuszowe proboszczów parafii, na k. 15 pieczęć woskowa Jana Sadowskiego.

MfABMK 4214

Uwagi: k. 13 metryka chrztu Justyny Bartosz, córki Wojciecha Bartosza Głowackiego i Jadwigi Bartoszonej z domu Czornik, wystawione przez proboszcza parafii Koniusza, k. 15 dwa zeznania (Dominika Paprockiego i Jana Sadowskiego) z 1810 r. dotyczące śmierci Bartosza Głowackiego, k. 16v Sąd Pokoju Powiatu Hebdowskiego potwierdza prawdziwość zeznań w/w w celu umożliwienia Jadwidze Bartoszonej (żonie Bartosza Głowackiego) wydania zezwolenia na ślub córki, k. 14v wklejona pocztówka przedstawiająca Bartosza Głowackiego na obrazie Jana Matejki *Kościuszko pod Raclawicami*.

Prepozyci i administratorzy

28

2 poł. XVIII w.

„Statuta per Florianum Buydecki P.G. Canonicorum Regularium S.S.D.N.J.Ch. w Miechowie”.

Jęz. łaciński, składka, wym. 34,5 × 21,5 cm, rkps, ss. 14 (nowa numeracja).

MfABMK 4699

Uwagi: Florian Buydecki był prepozytem miechowskim w latach 1762-1765.

29

1772-1775, 1783

Akta z okresu rządów prepozyta Mateusza Buydeckiego.

1. List okólny (12 XI 1772 r.) – s. 1-4,
2. Notatka o oblatowaniu pozwu do sądu (1772) – s. 5-6,
3. Weksel wystawiony przez Wincentego Richtera szambelana króla Stanisława Augusta Poniatowskiego (6 XI 1774) – s. 7-8.
4. Kontrakt dotyczący ogrodu kościelnego (1783) – s. 9.

Jęz. łaciński, polski, akta luźne, ss. 8 (nowa numeracja).

Mf ABMK 4699

Uwagi: Mateusz Buydecki był prepozytem w latach 1765-1788.

30

1788-1829

Akta z okresu rządów prepozyta Tomasza Nowińskiego.

Jęz. łaciński, polski, niemiecki, akta luźne, ss. 68 (nowa numeracja).

Mf ABMK 4699

Uwagi: Tomasz Nowiński był prepozytem w latach 1788-1830.

31

1830-1836

Akta z okresu rządów w parafii miechowskiej ks. Baltazara Chwalbińskiego (ostatniego bożogrobcy).

Jęz. polski, akta luźne, ss. 34 (nowa numeracja).

Mf ABMK 4699

Uwagi: ks. Baltazar Chwalbiński rządził parafią miechowską w latach 1830-1852.

MATERIALIEN ZUR GESCHICHTE DES RITTERORDENS VOM HEILIGEN GRAB IM PFARRARCHIV IN MIECHÓW

Zusammenfassung

Das erste Kloster der regulären Domherren vom Heiligen Grab auf polnischem Boden wurde 1163 in Miechów von Jaksa von Michów gestiftet. Der Miechower Konvent erhielt in kurzer Zeit zahlreiche Schenkungen und Privilegien von Magnaten, Herrschern und Bischöfen. Vom Ende des 12. bis zur Mitte des 15. Jahrhunderts erweiterte sich der territorialc Umfang der pastoralen und karitativen Tätigkeit der Ritter vom Heiligen Grab. Die bereits existierenden sowie die neu gestifteten Kirchen und Spitäler wurden dem Kloster Miechów mit ewigem Patronatsrecht übereignet. Auf dem Generalkapitel im Jahre 1585 wurden auf Antrag des Kommendatarpräpositen Kardinal Andrzej Batory vier Provinzen auf polnischem Boden gegründet, die 1587 bestätigt wurden. Dabei handelte es sich um die kleinpolnische, die masowische, die ruthenische und die großpolnische Provinz. An ihrer Spitze stand jeweils ein Provinzial, dem die Ordensleute aus den zu ihr gehörenden Niederlassungen unterstellt waren. Der Miechower Konvent wurde 1819 aufgelöst, was das Erlöschen des Ordens zur Folge hatte.

Die Anfänge des Klosterarchivs der Ritter vom Heiligen Grab in Miechów sind noch Ende des 12. Jahrhunderts zu suchen. Darin wurden Dokumente gesammelt und aufbewahrt, die die Echtheit der erhaltenen, gekauften oder eingetauschten Güter beglaubigten. Diese Dokumente wurden in entsprechenden Truhen in der Schatzkammer abgelegt und aufbewahrt, die eine Bibliothek, das Archiv sowie wertvollere Gegenstände enthielt, welche nicht mehr im liturgischen Gebrauch waren. Der Handschrift „Miechoviensis coenobii index“ zufolge befanden sich die Archivalien in 45 Truhen (*scatulae*). Jede dieser „Schatullen“ enthielt Dokumente, die die einzelnen Landgüter und Pfarrbenefizien betrafen, sowie Dokumente allgemeinen Charakters (*litterae libertatum, litterae patriarchae, regales, papales*). Es fehlen lediglich die Inventarverzeichnisse der Truhen 1, 8, 9 und 10. Im Archiv wurde keine chronologische Ordnung gewahrt, so dass viele Dokumente in die falschen Truhen geraten sind, während andere wie folgt erwähnt wurden: „Es gibt noch viele weitere Dokumente“. Das 925 Dokumente erwähnende Verzeichnis umfasste die Archivalien bis 1618.

In der Zeit von Samuel Nakielski (1584-1652) wurde das Archiv in 26 Truhen geordnet, in denen die Dokumente chronologisch geordnet wurden, jeweils mit Nennung des Ausstellungsjahrs, einer kurzen Inhaltsangabe und laufender Nummer. Die Einteilung in die verschiedenen Abteilungen war klar und übersichtlich. Unterschieden wurden die Dokumente allgemeinen Inhalts, und die Abteilungen über Landgüter und Zweigniederlassungen wurden unter Berücksichtigung der Unterscheidung zwischen Ordens- und Kommendatargütern nach Provinzen gruppiert. Das neue Verzeichnis umfasste 1397 Dokumente, die bis 1649 ausgestellt wurden. Nach Nakielskis Tod im Jahre 1652 wurde die Pflicht vernachlässigt, die entstandenen neuen Dokumente ebenfalls zu verzeichnen.

Nach der Kassation des Miechower Konvents im Jahre 1819 wurden aus dem Archiv der Ritter vom Heiligen Grab in Miechów über viertausend Archiveinheiten fortgeschafft. Bis heute sind nur wenige Dokumente und Akten über die Domherren vom Heiligen Grab in Polen erhalten geblieben. Sie befinden sich in staatlichen und Diözesanarchiven auf dem Territorium von ganz Polen. Der beigefügte Katalog umfasst die erhaltenen Dokumente aus dem Pfarrarchiv in Miechów.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich